

Med egne ord

Kalle Moene

Victor D. Norman

Hege Skjeie

Erna Solberg

Jonas Gahr Støre

Borgerlønn som bonus

At alle fortjener sin markedsverdi, er en illusjon.

En ordning med borgerlønn til alle kan oppfylle den enkeltes rett til å få en andel av det jeg vil kalle fellesinntekten i samfunnet. Derfor er det også viktig at en ordning med borgerlønn utformes slik at fellesinntekten øker.

Men hva er fellesinntekt?

For å forstå det må vi vise betydningen av gode institusjoner og godt styresett. Den avdøde økonomen Mancur Olson foreslo at inntjeningen til selvstendig næringsdrivende med ulik innvandringsbakgrunn kunne brukes som et anslag på verdien av kunnskap og kapital i de landene de kom fra.

Ta for eksempel to så forskjellige land som Tyskland og Haiti. I USA tjener selvstendig næringsdrivende fra Tyskland omtrent dobbelt så mye som de fra Haiti. Men det kan ikke forklare at inntekten per innbygger er omtrent ti ganger så høy i Tyskland som på Haiti. Den høye inntekten i Tyskland må derfor først og fremst skyldes bedre institusjoner - høy arbeidsproduktivitet forklarer bare 20 prosent av nasjonalinntekten, de resterende 80 prosent må forklares med gode institusjoner.

Dette grovt forenklede eksempelet illustrerer at inntekten av gode institusjoner kanskje kan utgjøre godt over halvparten av nasjonalinntekten. Det er derfor betimelig å spørre: Hvem har rett til å få disse ekstraintektene? Ingen eier institusjonene. De er blitt til gjennom utviklingen av samfunnet. De reflekterer lov og orden og fravær av alvorlige konflikter. De gjenspeiler samarbeid, tillit, utdanningsmiljø, arbeidsmiljø og gode forhold for næringsvirksomhet. Endelig reflekterer de graden av koordinering og ansvarlighet.

På alle disse områdene er det en rekke indirekte virkninger. Den enkeltes produktivitet er viktig nok, men like viktig er det at den enkelte jobber med andre som har god utdannelse og høy produktivitet. Den enkelte blir produktiv fordi vedkommende samarbeider med andre som er produktive - og fordi det er orden i økonomien og konsistens i politikken.

Vi er avhengige av hverandre på tusen måter, og det er betydelige innslag av gjensidig komplementaritet. Når dette

” inntekten av gode institusjoner kan kanskje utgjøre godt over halvparten av nasjonalinntekten

Ta for eksempel to så forskjellige land som Tyskland og Haiti. I USA tjener selvstendig næringsdrivende fra Tyskland omtrent dobbelt så mye som de fra Haiti. Foto: Istock

Med egne ord
Kalle Moene

”

gjelder for alle, skjønner vi at de virkelige heltene ikke kan være enkeltindivider, men snarere selve samarbeidet mellom individer og organisasjoner i markeder og i politikken.

Siden institusjonene er skapt i fellesskap, skal jeg kalle inntektene av gode institusjoner «fellesinntekter». De representerer et økonomisk overskudd som ikke direkte kan tilskrives individuell innsats og oppofring. Fellesinntekten er i slekt med overskuddet som stammer fra naturressurser. Mens naturres-

sursene representerer gaver fra Vårherre, representerer gode institusjoner gaver fra fortiden og fra oss alle - til oss alle.

Alt dette strider mot den individualistiske tidsånden. Den vil ha det til at hver persons markedsverdi viser den inntekten han fortjener.

Å fremheve fellesinntektens rolle er derimot et godt grunnlag for å diskutere borgerlønn og rettferdig omfordeling mer generelt. Det er også en god måte å vende tilbake til de opprinnelige argumentene for «universal basic income», slik de kom til uttrykk i skriftene til Thomas Paine, Nicolas Condorcet og Thomas Spence på 1700 tallet. Mens disse opplysningsfilosofene la ensidig vekt på alles rett til å få en del av overskuddet i jordbruket, har jeg bare utvidet argumentene til å omfatte det samlede overskuddet av gode institusjoner i moderne samfunn.

Kan vi gi borgerlønnen en form som øker fellesinntekten?

New York-økonomen Debraj Ray og jeg har en tid nå argumentert for en borgerlønn beregnet som en viss prosent av nasjonalinntekten. Vi har nevnt en sats på ti, slik at ti prosent av nasjonalinntekten blir delt likt på alle innbyggere. Dette er en lav sats sammenlignet med grove anslag på fellesinntektens andel av nasjonalinntekten.

En ordning med borgerlønn

som en fast andel av nasjonalinntekten vil nettopp stimulere til koordinering og samarbeid, ettersom alle organisasjoner og partier vet at ti prosent av gevinstene av dette samarbeidet går til alle. Dette kan gi bedre samhold og mer kollektiv fornuft i politikken og i samfunnslivet - noe som igjen øker fellesinntekten. Slik kan en borgerlønn utformes som en utviklingsbonus i fattige og rike land til beste for fellesskapet.

Kalle Moene, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo

Mer debatt s. 24-26 →

” Det som i Lysne II-rapporten beskrives som et digitalt grenseforsvar, er i realiteten en digital grenseovervåkning

Lise Lyngnes Randeberg, president i Tekna og professor ved NTNU

Lest siden sist

Det var uventet, og en gledelig overraskelse. Så svaret må bli ja takk.

Farmen Kjendis-deltager Vendela Kirsebom sier til NRK begeistret ja til et tilbud om gratis medlemskap i Senterpartiet.

Vi trenger kortreist mat, og vi trenger norsk landbruk. Som dere har sett er jeg veldig glad i dyr, og ønsker å bidra med det jeg kan, men ikke som medlem av et politisk parti.

Vendela Kirsebom forteller på Facebook at hun ikke vil melde seg inn i Senterpartiet likevel - og presiserer at hun er glad i dyr (muligens også ulv).

Forestill deg en mann som går til sengs som hjertekirurg, og da han våkner neste dag, så står Kjetil Storesletten på soverommet hans og forteller at det er akupunktur han egentlig er.

Finansavisens journalist Asbjørn Ness forklarer striden om SSBs makromodeller og økonomiprofessor Kjetil Storesletts rolle i den.

Kong Harald er folkelig, en helt vanlig fyr. Og helt konge.

Politisk redaktør Hanne Skartveit i VG skriver om at en helt vanlig fyr fyller 80 år.

En konge er ikke folkelig. Hele institusjonen hviler på det motsatte - noe opphøyet og eksklusivt.

Redaktør Harald Stanghelle i Aftenposten skriver om at en eksklusiv fyr fyller 80 år.

Kong Haralds forhold til liv og død er helt konge, det mener lege og psykiater Ingvar Wilhelmssen.

Dagsnytt åpner nyhetssending tirsdag morgen med at kongen er konge.

Vi er knallgode på hav i Norge.

Fiskeriminister Per Sandberg (Frp) snakker om de virkelige store ting, ifølge NTB.

Snart kommer Kongen til Halden
Konge-nytt i Halden Arbeiderblad.

KRAGERØ: Da stemningen surmet på et nachspiel i Kragerø natt til søndag, kom politiet for å mekle mellom kranglefantene.

KV-Kragerø Blad Vestmar

lestsidensist@dn.no

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen **Telefon:** 22 00 10 59 **Sentralbord:** 22 00 10 00 **Epost:** debatt@dn.no **Telefaks:** 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom **Underinnlegg/replik:** Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) **Legg ved portrettfoto.**

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.